

Delavski položaj v Illinoisu se počasi obrača na bolje

Število aplikantov za delo se je znižalo v mesecu februarju.

Chicago, Ill. — Poročilo Biroja za delavsko statistiko, katerega načelnik je S. W. Wilcox, kaže, da je bilo v mesecu februarju zaposlenih več delavcev. Da so se razmere malo izboljšale, kaže poročilo poročila o posredovalni za delo. V tem mesecu je padlo število aplikantov, ki so se zglasili v posredovalnicah za delo za 20 razpisov služb z 182 na 169. Pred enim letom so bile v tem mesecu razpisane službe za 200 aplikantov.

V tovarniški industriji se je v tem mesecu pomnožilo število zaposlenih delavcev za dva odstotka in dve desetinki odstotka.

Zanimivo je poročilo o raznih delavskih strokah o zaposlenju delavcev. Število knjigovodskih delavcev se je pomnožilo za 57 odstotkov in šest desetink odstotka. V tiskarski industriji se je pa število zaposlenih delavcev znižalo za devet desetink odstotka. Povišalo se je število zaposlenih delavcev v stavbinarstvu in gradnji cest, v lesni tovarni in kovinski industriji. Naobratno se je pa znižalo število zaposlenih delavcev v oprekanju, v klavirni in v podjetjih za razsvetljavo in pri vodovodnih napravah.

Vprašanje neodvisnosti Filipinov oživljeno

Ujem se bo najprej razpravljalo v prihodnjem zasedanju kongresa.

Washington, D. C. — Formalno vest, da se bo vprašanje o neodvisnosti Filipinov zopet oživljeno, da se bo o njem razvila debata v prihodnjem zasedanju kongresa, ko bo prišla na dnevni red zadeva carine na sladkor, je razvidno iz govora senatorja Kinga, demokrata iz Utaha, ki je bil zanešen v kongresni zasedanju. King je obdržal svoj govor o zaključku kongresa in bil pozneje priobčen kot dohodek k zapisniku. Kingov govor prikazuje, da se bo on, senator Norris, Dill in drugi upirali omejitvi izvajanja sladkorja iz Filipinov in carini na iste, tako dolgo, dokler bo kongres odklanjal neodvisnost za Filipince.

King opozarja v svojem govoru, da je za enkrat predlagal, da se skliče ustavna konvencija, na kateri se bi razpravljalo o neodvisnosti Filipinov. King je označil sedanji sistem za nedemokratskega. Pokazal je na nevarnost, ki lahko nastane na otoku, ako se bo nadaljevalo a postopajem, ki dovoljuje Američanom prilaščitev velikih kovov zemljišč na Filipinih in Haitu.

To postopanje, ki se vrši z dovoljenjem vlade, je že reduciralo ljudstvo na teh otokih na tretjino tlačanov.

King upa, da se mu bo v tem boju pridružilo večje število senatorjev in kongresnikov, posebno še, ker je znano dejstvo, da so tudi pristajali administrativni razdeljeni v dve skupini glede tega vprašanja.

20 ubitih v koliziji v Romuniji.

Bukarešta, 6. apr. — Vlak, ki je vozil v Jaz, je včeraj skočil v jazo in se prevrnil pri Bobocu. Dvajset potnikov je bilo ubitih in 49 ranjenih. Med prizadetimi je bilo 35 vojakov.

Nova zima v severni Italiji.

Rim, 6. apr. — Zima se je danes vrnila po vsej severni Italiji in v alpskih deželah. Mrzel veter je bil in zametel s snegom. Snežilo je tudi v Benetkah in temperatura je padla pod stopinjo zamrzavanja.

Akcija ameriške vlade proti mehiškim vstašom

Hoover odredi dve bojni ladji v mehiško vodstvo. — Federalci podo ostanke vstaške armade v Sonoro.

Mexico City, 7. apr. — Rebelne čete so danes izpraznile Chihuahua City. General Caraveo, rebelni guverner države Chihuahua, je s svojimi vojniki mahnil proti gorovju Sierra Madre, kjer se zmuze skozi prelaz v Sonoro.

El Paso, Tex., 7. apr. — Gen. Escobar, glavni vodja zlomljene mehiške revolte, ki je včeraj pribežal sem z juga, je danes zbal svoj četi v šest vlakov in odšel z njimi proti zapadu, najbrž v Sonoro, kjer je zdaj še zadnje zatočišče vstašev. Escobar ima še okrog 3000 mož.

Presidio, Tex., 7. apr. — Mehiška rebelna posadka onkraj meje v Orinagi je se danes uprla in ubila svojega poveljnika, polkovnika Raul Cardenesa.

El Paso, Tex., 7. apr. — Poveljstvo tujakšnih ameriških čet je prejelo odredbo iz Washingtona, da zbije na tla vsak mehiški aeroplan, ki se pokaže na ameriški strani meje. Mehiški federalci v Nacu so bili obveščeni, naj drže svoja letala na tleh. Včeraj so rebeli srdito napadli posadko v Nacu in bili so odbiti z velikimi izgubami. Med bitko je mehiško rebelno letalo spet vrlo eno bombo na ameriška tla. Osemnajst ameriških aeroplanov je danes v službi ob mehiški meji.

Washington, D. C. — Predsednik Hoover in državni tajnik Stimson sta v petek začela z drastično akcijo proti mehiškim vstašom ob meji, ki mečejo bombe iz zraka na ameriška mesta in ki ogrožajo lastniške interese ameriških kapitalistov v Sinaloji ter Sonori na zapadnem obrežju Mehike. Stimson je po konferenci s Hooverjem in morarjem tajnikom odredil, da se pošlje dva rušilca v mehiško pacifično vodstvo, dočim so poveljniki ameriških čet v Texasu, Novi Mehiki in Arizoni dobili navodila kaj imajo storiti, da se zavaruje ameriška stran meje.

Mexico City, 6. apr. — Vojni tajnik Calles poroča danes predsedniku Gilu, da glavna naloga federalne armade po zdrobljenju rebelnih čet pri Carralitosu in La Reformi je, da očisti državo Chihuahua in Sonoro ostanke vstaških čet. Revolta ni več vojaški problem — poroča Calles — kajti Escobarjeva armada, ki je hrbtenica vstaše, je danes drhal begunov, ki beže brez cilja in namena kamor kdo more. Escobar je pribežal s svojimi štabom v Chihuahua City, zadnji ostanek njegovih čet so pa včeraj zapustili Santa Rosalijo.

Calles pričakuje, da Escobar izprazni Chihuahua in zbeži z ostanke svojih vojakov, kolikor jih še ima, v Sonoro, kjer se združi s četami generala Manza, ki beži tja iz Sinaloje.

Stroji izpodrivajo rudarje.

Chicago, — Paul Weir, podpredsednik Zoller Coal Co., ki lastuje več premogovnikov v državi Illinois, je na zborovanju premogarskih operatorjev, ki se je te dni vršilo v prostorih Union League kluba, izjavil, da stroji v rovih čedalje v večji meri izpodrivajo rudarje. Stroji nalagajo premož in opravljajo druga dela v premogovih. Pretečeno leto je bilo potom strojev in konvejerjev naloženega nad dvajset milijonov ton premoga. Razume se, da premogarski operatorji ne potrebujejo toliko rudarjev, kot so jih pred leti, kljub temu se z manjšim številom delavcev producira več premoga, kot se ga je, predno so bili v rovi nastalirani stroji in mehanične naprave. Vse to pa postavlja rudarje na cesti in jih sili, da si iščejo zaslužek in delo drugod.

PREDLOGA ZA KOZAKE V ILLINOISU OVRŽENA

V državnem senatu je bila pokopana s pet in trideset glasovi proti osem.

Springfield, Ill. — Dunlapova predloga za ustanovitev državne policije je žela silen poraz v senatu. Predloga je bila poznana kot predloga šte. 77. Proti nji je glasovalo pet in trideset senatorjev, zanjo osem, eden je glasoval, da je navzoč, šest jih pa ni bilo navzočih ali pa niso glasovali. En senator ni bil navzoč zaradi bolezni. Senator William S. Jewell iz Lewistona je vodil ostro bitko proti tej predlogi, ki je imela namen dati podjetnikom in tovarnarjem mogočno orodje v roke proti delavcem ob času stavke. Naglašal je, da je ta predloga izredno nevarna, ker vodi deželo daleč od principov očetov republike, katerih namen je bil varovati ljudstvo proti tiranskim silam. Senatorja Thomas J. Courtney in Frank McDermott iz Chicaga sta podpirala senatorja Jewella z učinkovitimi izjavami proti predlogi. Senator Henry M. Dunlap iz Savoyja, predlagatelj predloge, je se seveda zagovarjal. Podpirala sta ga senatorja Adelbert H. Roberts in Roy C. Woods iz Chicaga.

Poraz te nevarne predloge za delavstvo je zmaga delavstva in vseh delavskih organizacij, ki so se trudile, da predloga doživi v državnem zakonodajni poraz. Delavcem je znano, da kjer je bila ustanovljena državna policija, je bila uporabljena proti stavkočim delavcem. Povsod, kjer je ta policija dobila priliko, je s svojimi konji pomandrala stavkočje delavce, jih preplela s količki in krepelci, ali pa napadli streljalo. In tako se je zgodilo, da so bili umori izvršeni v imenu zakona in reda, ker so državni policaji kar sami izvajali zakon.

Ko je prišla vest, da so okrajni policaji v Aurori ustrelili mrs. Lillian De King, njenega soproga "pa pobili na tla do nezavesti, ko so prišli iskat opojne pijače, je bila usoda Dunlapove predloge zapčatena. Ta dogodek je govoril jasno kot beli dan, kaj bi državni policaji uganjali, ako bi se ustanovila taka policija.

Predlagatelj predloge in njeni podporniki, ki so se zavedali, da privatni interesi potrebujejo državno policijo, so zagovarjali predlogo po svojih najboljših močeh.

Glasovanje se je vršilo polimensko.

STAVKA ZA PET DNI DELA V TEDNU.

Prizadetih je okoli 150 stavbinaških delavcev.

Geneva, N. Y. — V tem mestu so zastavljali organizirani tesaraki delavci, vodovodni monterji, pleskarji in električarji, ker se podjetniki branijo priznati pet dni dela v tednu brez znižanja mezde. Na stavki je okoli 150 delavcev in izgledi so dobri, da zmagaajo.

Samomor v zaporu.

Galesburg, Ill., 6. apr. — Maynard Westerfield se je včeraj obesil v tukajšnjem zaporu. Westerfield je bil obojen na eno leto ječe radi vloma v privatno stanovanje.

Morilec obojen na smrt.

West Palm Beach, Fla., 6. apr. — Harry McNorty, ki je pred par tedni umoril M. Wellisa, bogatega trgovca, je bil včeraj na tukajšnjem okrožnem sodišču obojen na smrt v električnem stolu.

Aurorski umor potrkal na vrata Belo hiše

Toda Hoover je sklenil roki: "Mi, mi federalci, nismo takli, to so umori državne policije."

Washington, D. C. — Umor Lillian De Kingove v Aurori, Ill., radi galone vina, je izzval komentar iz predsednikove Bele hiše. Hoover je sklenil z ramami in dal vedeti poročevalcu, da stvar se ne tiče zvezne vlade. Predsednik je mnenja, da zvezni prohibicionisti so opreznosti in ne streljajo na desno in levo, kadar izvajajo zvezni Volsteadov zakon. Kaj počenjajo državne oblasti, ki izvajajo svoje državne prohibicijske postave, je njihova zadeva, za katero ni odgovoren federalni prohibicioni departament.

Zvezni zakladni departament, ki je imel do tega leta izvajanje prohibicije v svojem območju, je brž objavil številke, da pokaže, kako "milo postopajo" zvezni enforzarji s mokrimi "kriminalci." Od leta 1920, odkar je stopila prohibicija v moč, je bilo "samo" 195 oseb ubitih pri izvajanju suhe v območju federalnih prohibicionikov. Med temi žrtvami je bilo 185 oseb, ki so jih ubili prohibicionisti in 55 prohibicionikov, ki so jih ubili butlegarji. V zadnjih petnajstih mesecih je bilo ubitih 16 oseb.

Tornado ubil mnogo ljudi na severu

Aprilska vročina povzročila katastrofalne viharje v Minnesoti in Wisconsinu.

Minneapolis, Minn. — Tornado, ki je sledil vroči temperaturi po vsej južni Minnesoti, je zadnji petek prihrumel skozi severni del Minneapolisa v okolici jezera Rice. Po prvih poročilih je 20 oseb izgubilo življenje in okrog 100 je ranjenih. V Minneapolisu je eden mrtev. Največ žrtev je bilo na farmah, koder je vihar rušil hiše, prevračal hleve in druga poslopja ter ruval drevesa in tal. Tornado je tudi izruval telegrafске droge in jih optelene s žico razmetal na vse strani; telefonska in telegrafska zveza je v sled tega ponekod pretrgana. Škoda je ogromna. Vihar je razsajal tudi v Iowi, a ne tako hudo kot v Minnesoti in Wisconsinu.

Chicago. — V čikaškem okolišju je bilo v petek spet 80 stopinj vročine, kar je rekord v 56 letih. Čez noč so se vrzeli odlični z zelenino in cvetjem sadnih dreves in grmov.

Chicago. — Vročine, ki je pritiskala tri dni, je bilo zaenkrat konec v nedeljo, ko je po silnih plohah prišlo hladno vreme s severnim vetrom. Rekord vročine je bil v soboto: 84 stopinj. Vremenski biro še ne pomni take vročine na 6. aprila. Tega dne je tudi utonila prva letošnja osebna med kopanjem. Trinajstletni Werner Swain v Jolietu se je kopal v Hickory Creeku in postal žrtev krča.

Illinoiski rudarji odobrili mezdni pakt

Konvencija potrdila Fishwickovo pogodbo po vroči debati.

Peoria, Ill. — Delegatje rudarske unije UMWA v illinoiskem distriktu so 5. aprila s 359 glasovi proti 112 odobrili pogodbo znižanje mezde, katero je dist. predsednik Harry Fishwick s ostalimi odborniki vred sklenil z baroni premoga zadnje leto in katero so rudarji potem odobrili pri splošnem glasovanju z majhno večino.

Ostra debata o tej pogodbi je trajala tri dni. Radikalna opozicija, ki jo vodi Murray iz West Frankforta, je zahtevala, da se pakt zavrne, ker je bil sprejet s sleparijami, toda dokazov za sleparije ni bilo od nikoder.

ŽOLTA UNIJA BIVA V BUTLEGARSKEM GNEZDU

To je ena izmed številnih potez v boju proti organiziranim delavcem za podiranje stavb, hiš in poslopij.

New York, N. Y. — (F. P.) — Stavkojoči delavci, ki podirajo hiše, stavbe in poslopja, imajo opraviti z žolto unijo, s pomočjo katere upajo podjetniki da zmagajo in kateri načeljuje lastnik pivnice prepovedanih pijač.

Po izjavi poslovnega odbornika Glenna od organizacije podiračev hiš, poslopij in stavb, je predsednik te žolte unije, človek, ki prodaja opojne pijače in kateremu ljudstvu navadno pravi butlegar. Kot tak je obljubil komercialnemu časopisu, da v par dneh nabere tisoč pet sto stavkokažev, na kar zlo mi stavko dveh tisoč podiračev.

Zastopnik Federaliziranega tiaka je odšel na to na lice mesta, da si bliže ogleda to stavkokaško sodrgo, ki se zbira pod napačnim imenom delavske strokovne organizacije. Po dolgem iskanju je našel hišo, v kateri bi moral biti glavni stan nove delavske organizacije. Našel je hišo v temi, obdajal jo je misterij in nič varno ni bilo stopiti vanjo. Ko je pogledal vanjo, je pronašel, da je v njej pivnica, v kateri se točijo pijače, ki jih prepoveduje Volsteadov zakon. Ničesar ni mogel izvedeti o imenu organizacije, kje se nahaja njen predsednik, kje njeni odborniki ali kakšen je njen program.

Stavkarji pravijo, da lastnik butlegarskega gnezda pripoveduje ljudem, ki pridejo notri vprašati za delo, da ima njegova unija poslovnico od Ameriške delavske federacije in da so stavkarji člani dualne organizacije. Ko aplikant plača še pet in dvajset centov pristopnine za novo stavkokaško unijo, lahko gre.

Stvar je vprav narobe. Stavkojoči podirači, so člani Stavbinske delavske unije, združeni z Ameriško delavsko federacijo in delavsko centralo v New Yorku. Stavkarji izjavljajo, da so se podjetniki organizirali pred šest meseci z namenom, da uničijo organizacijo delavcev. Našli so P. J. Gildroyja, nekega izključenega člana unije električarjev kot svojega tajnika, ker jim je obljubil, da razbije delavsko organizacijo.

Stavkovne straže so razpostavljene pri 32 poslopijih, ki jih podirajo. Te stavkovne straže se bodo tudi pobrigale za glavni stan žolte unije v butlegarskem brlogu.

Kardinali umirajo.

Rim, 6. apr. — V zadnjih par tednih je umrlo osem kardinalov, sicer: italijanski in en Anglez. Navadno ima katoliška cerkev 70 kardinalov. Danes jih je 58 in sicer 26 Italijanov in 32 inozemskih. Prvič po dolgem času so Italijani v manjšini. Če bi zdaj papež umrl, bi bila novost, če bi inozemska večina izvolila inozemca za papeža.

Povodenj v Detroitu.

Detroit, Mich. — Po silni plohi, ki je bila 90 minut, se je vzhodni del mesta znašel v petek zjutraj v poplavi. Ulice so bile prave rake, ves promet je obstal in 30.000 ljudi ni moglo nikamor iz hiš. Policija je veslala v čolnih po ulicah in transportirala ljudi, ki so hoteli iz hiš, dokler ni voda upadla.

Letalec se ubil.

Jefferson, Mo., 6. apr. — William Hamilton, vojaški letalec, se je včeraj ubil, ko je padel z višine tisoč čevljev na zemljo v bližini tega mesta.

Sorodne duše so se našle tudi v Ameriki

Posemali so pričele iziskavce davka nekdanje in razpadle Avstrije.

Washington, D. Co. — Finančni ministri v stari črnočoliti Avstriji so bili na glasu, da so bili pravi umetniki pri prekladanju davčne butare z ramen privilegiranih stanov na siromašno ljudstvo, ki je bežalo v Ameriko in druge tujezemske kraje, da ubeži finančnim umetnikom, ki so znali davke tako prekladati na ljudstvo, da so obehali košaro a kruhom za ljudstvo vedno višje. V političnih in delavskih krogih zdaj govore, da se je Andrew Mellon, zakladniški tajnik, izrekel za Hearstov načrt davčne reforme, ki obstoji v tem, da kongres zniža davke na "zaalušene" dohodke. Medtem je pa Hearst oživel svojo agitacijo za svojo starega konjička — za davke od prodanega blaga, tako da bo ljudska masa nosila vso davčno butaro in jo odvezlo z ramen Hearsta, njegovega častilnega vetrnjaka Briabana, Schwaba, Rockefellerja, Forda, Morgana in drugih siromakov, ki spadajo v skupino te vrste revežev. Davek na blagovno prodajo, pomeni z drugimi besedami davke na konzum.

Visoka colnina se da vseeno še nerodno zagovarjati, češ, da štiti pred tujezemsko konkurenco in štiti ameriško industrijo. Davek na blagovno prodajo — pravzaprav davke na konzum, se pa lahko rodi le v glavi človeka, katerega je treba oddati hitro v preiskavo psihiatrom, da ne napravi še več škoda za ljudstvo.

Davek na konzum ni drugače kot predrano oplenjevanje meznih delavcev, ki prav zanesljivo ne bodo postali patrijotični, ko opazijo, da jim v podobni davkov jemljejo njih borni zaslužek iz žepa.

Ugrabljena delavska odbornika sta se vrnila

Gibanje tektilnih delavcev v južnih državah.

Elizabethton, Tenn. — Edward McGrady, podpredsednik Ameriške delavske federacije, in Alfred L. Hoffman, organizator unije United Textile Workers of America, ki vodita kampanjo organiziranja tektilnih delavcev v tem mestu in ki sta bila v sredo s silo odvlečena iz hotela v avtomobil ter odpeljana iz mesta in države, sta se drugi dan vrnila v Elizabethton kljub temu, da so jima kompanijski nasilniki zagrozili s smrtjo, če se kdaj prideta nazaj.

McGrady pravi, da je bilo okrog 50 maskiranih moških, ki so invadirali hotel in okrog 20 bi jih poznali. Pet osumljencev je bilo aretiranih.

Gaston, N. C. — Stavka 5000 tektilnih delavcev v Severni in Južni Karolini se nadaljuje. Kompanija v Loryu grozi stavkarjem, da jih pomeče iz svojih hiš na ceste, če se ne vrnejo na delo.

Vojna granata ubila duhovna in lemenatarja.

Verdun, Francija, 6. apr. — Duhoven in semenišni dijak sta bila včeraj razstreljena v kosce in osem drugih semenišnikov je bilo težko ranjenih, ko so stikali po bivšem bojišču iz svetovne vojne v tukajšnji okolici lakajčev človeških kosti. Ubiti duhoven je bil Maurice Belle, direktor semenišča v Lillu. On in njegovi dijaki so imeli navado, da so iskali okostja vojakov, ki so jih potem pokopali z verskimi ceremonijami. Včeraj so zakurili ogenj v neki granatni jami in prepevali pobožne pesmi, ko je pod ognjem eksplozivna teška granata iz havišice, ki je bila skrita v zemlji.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisli se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za izposojstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju n. pr. (March 31-1929) poleg našega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

GOSPODARJI IN NJIH PREDSTAVNIKI SO OBRAČALI, DELAVCI SO PA OBRNILI.

Najvažnejši in najpomembnejši boj med delavci in podjetniki v tekstilni industriji se je zadnja leta odigral v hribovskem mestu Elizabethtonu, Tenn. Tu sta dve veliki korporaciji postavili svoje tovarne za izdelovanje rajona, nove preje, iz katere se izdeluje blago, ki se sveti kot svila. V eni tovarni je bilo zaposlenih nad pet tisoč delavcev, v drugi pa nad tri tisoč. Starejša tovarna je plačevala boljše mezde in v nji je bilo tudi zaposlenih več delavcev kot v mlajši. Obe korporaciji so kontrolirali skoraj eninisti kapitalisti, med njimi največ nemških kapitalistov. Ti kapitalisti bi lahko imeli eno samo korporacijo, pa so iz raznih vzrokov ustanovili dve.

Kapitalisti so se odločili, da zgrade tovarne v tej hribovski pokrajini, kjer je bilo ljudstvo poznano kot potrpečljivo in vajeno trpljenja. To ljudstvo najbrž še ni nič slišalo o socializmu, o novem gospodarskem nauku, ki ima osvoboditi delavce mezdne sužnosti, in ravnotako nič o delavskih strokovnih organizacijah, katerih naloga je, da pojačajo gospodarske delavce že v mejah sedanje kapitalistične človeške družbe, da ne opešajo v boju za svoj končni cilj—osvoboditev delavstva iz mezdne spžnosti.

To je odločilo, da so se kapitalisti zedinili, da postavijo tovarne za nove produkte tekstilne industrije v oddaljenem kraju, ki ga obdajajo hribi in velike šume, pa farne. Pa še nekaj je pri tem zaključku odločevalo. Iz dimnikov tovarov, v katerih izdelujejo rajonsko prejo, prihajajo in izhlapevajo strupeni plini, ki so tako učinkoviti, da luščijo celo barvo s hiš. Za take tovarne je treba zdravih in krepkih ljudi, katerim industrija še ni uničila organizma ali ga pa tako oslabila, da se ne more upirati nekaj časa strupenim plinom, ki prihajajo iz tovarniških dimnikov.

V začetku je šlo vse gladko, kakor da je namazano z lojem. Sedanjí predsednik Hoover je obdržaval v tem mestu svoj edini kampanjski govor na jugu. V tem govoru je pozdravljaj prihod industrije na jug.

Ampak nezadovoljnost, ki se je naselila med delavce prve dni, ko so zgradili tovarne in zaposlili v nji delavce, se je dala le malo časa prikrivati. Delavci so se gotovo pritoževali proti razmeram v tovarni in sramotno nizki mezdli, ki je bila tako nizka, da so nekateri zaslužili samo po osem dolarjev na teden, a njih pritožbe so toliko izdale kot bob ob steno. Ko delavci niso mogli več prenašati teh razmer, so zastavkali, čeprav niso še nič slišali o delavski strokovni organizaciji. Njih naravni čut jim je povedal, da podjetniki nimajo delavcev zaposlenih v tovarni iz milosti in usmiljenja, ampak zato, da imajo od njih dela dobiček. Razumeli so, ako delavci ne delajo, je ustavljena produkcija v tovarni in če je ustavljena produkcija, ne bo tudi dobička koncem leta za one, ki lastujejo tovarne in produkcijska sredstva v njih. Še toliko bolj so bili prepričani, da je njih mišljenje pravilno, ko so opazili, da je vodstvo tovarne po proglašeni stavki napelo vse svoje moči, da se delavci vrnejo na delo. Vodstvo je prosilo za sodnijsko prepoved, ki je prepovedala delavcem nadlegovati delavce, ki še delajo, da se pridružijo stavki. Vodstvo je grozilo, da obe tovarni zapre, a obenem je prosilo za milico, da jim pomaga ugnati nepokorne delavce. To prizadevanje tovarniškega vodstva je povedalo stavkujočim delavcem, da je vodstvo veliko lažje na tem, da se delavci vrnejo na delo. In če je tako, tedaj prav zagotovo lastniki ne obratujejo tovaren kot človeški dobrotniki, ki so se usmiliili hribovcev in odprli tovarne, da imajo ti hribovci malo zaslužka.

Stavka je trajala le deset dni. Metoda, ki se jih je poslužila uprava tovarov, se niso tukaj izkazale kot učinkovite, dasiravno bi kompaniji pomagale do zmage v kakšnem industrijskem središču in prisilile stavkujoče delavce, da se vrnejo brez pridobitev v staro mezdno sužnost. Stavka je končala s pridobitvami za delavce. Mezda je bila povišana in kompanija je priznala, da ne bo delala nobenih ovir za organiziranje delavcev.

Ako vemo, da openšparstvo bujno cvete v tekstilni industriji na jugu, tedaj je to najvažnejša stavka v tekstilni industriji na jugu. Tovarnarji so obračali, delavci so pa obrnili.

GLASOVI IZ NASELBIN

Detroitčani v Clevelandu.

Cleveland, O. — V nedeljo 31. marca je v Clevelandu gostoval pevski zbor "Slavuli" iz Detroita, Mich. Upriporili je opereto "Žetva". Clevelandski naselbini je bila dokaj radovedna, kakšna bo ta opereta, kajti v naši naselbini še ni bila upriporjena. Na dan upriporitve se je zbrala velika množica že ob 2. popoldne pred Slovenskim narodnim domom na St. Clair av. niji. Radovedno smo pričakovali pričetka, kajti naznanjen je bil za 2:30, pričel pa je okrog 3. Dvorana je bila polna Slovencev, Hrvatov in Srbov in gmoten uspeh je bil dober, moralni pa se ni obnesel.

Kritika je vselej na mestu, ako je dobra, konstruktivna, ki prihaja človeku iz srca, ne da bi imel slabe namene. Še prvi prihod operete je imel smolo, ker so fantje prišli vezati snope še predno so žanjice prišle žet. Snopi so bili že povezani, ko so prišle žanjice, da požanjejo pšenico. To je bila velika napaka, ki jo je lahko pač vsakdo opazil, če razume zadevno resnično delo. V petju so glasovi bili iz takta godbe (tamburaški zbor "Bratstvo"). Zenski glasovi so bili dobri in v skladu s taktom in tempom godbe, ter so tako pomagali spraviti moške glasove v harmonijo. Želim jim, da v prihodnje bolj naštudirajo tehniko operete, da se bodo prizori logično odigrali.

Publika? Ta se ne obnaša kot bi se morala. Ljudstvo mora biti ob prozvajanju glasbenih točk, selekcij ali operet tiho in mirno. V operah in operetah se glasovi vrste v odpevanjih, publika pa je pričela aplaudirati še predno je sledil odgovor, torej vselej prezgodaj. Opereta ni koncert, koncert pa ni opereta. To je velika razlika. Dokler ljudstvo ploška in kriči, pevec seveda ne morejo peti in nadaljevati a prizorom. Tako se pa čisto dogaja na sličnih prireditvah med Hrvati in Srbi. Saj so vendar že precej let v Ameriki in so videli že morda kje drugje kaj sličnega, pa zgleda da si ne morejo zapomniti kako se je treba vesti. Priporočal bi jim, da ostanejo tihi in mirni, dokler ne pade zastor. Tako je prav. Pogledat naj gredo v kakšen teater, pa bodo videli, da je res tako.

Mnogi ljudje so že zgubili voljo posesti hrvatske operete, ker se ljudstvo obnaša tako hrupno. Svoje mnenje ali kritiko glede tega sem mislil že preje podati, pa sem vselej opustil, misleč, da se bo kaj v tem oziru izboljšalo. Sedaj vidim, da ne more več tako naprej. Zato te besede.

Pevski zbor "Abrašević" tudi večkrat upripori kakšno opero ali opereto, in posečalo jih je še precej Slovencev, ko pa so videli, da ne morejo ničesar slikati med publiko, ki vedno ploška in vpíje, so to opustili; ne gredo več na njih odraške prireditve. Razume se, da so tudi Hrvatje kmetje kot so Slovenci. V poduk pa naj jim bo, da se bodo znali v bodoče boljše vesti na prireditvah kot sem jih omenil, ki niso nikakšen piknik.

Končno: Nikar naj mi ne zamermijo radi te dobrohotne kritike, ki ne prihaja iz kakšne ošabnosti ali sovraštva, temveč zgolj iz prijaznosti in želje, da se v tem pogledu stvar zboljša.

Kritik.

Vprašanje delavčevega boja sedaj in v bodočnosti.

West Allis, Wis. — Situacija človeškega obstoja, izvirajoča iz sedanjega družabnega reda, nam v splošnem pokazuje čimdalje lutejši boj nad vladajočim in delavskim slojem — čimdalje oostreje napetost za izkoriščanje delavskih moči in potlačanje njih ustavnih pravic, v svrhu dobička lakomnih kapitalistov.

Na dnevnem redu sedanjega gospodarskega sistema je neprestana gonja za čim večjim produktivnim dobičkom, kar poganja povprečni delavski sloj na stopinjo mezdno prodanega sužnja — v predčasnno izrpanost in brezdelje, ter tako v končni obup — tragični konec.

Za povprečnega delavca je danes pereče vprašanje: Kako si priboriti v tem vrtincu izkoriščevalnega sistema svojo bomo človeško eksistenco, kako voditi svoj čoln skozi življensko pot pred vedno nevarnostjo, da mu

ga izkoriščevalni val ne razbije ob pečinah grabeljivega profita.

Moderni izkoriščevalni sistem je sedaj med profitarskimi krogi razpaden do vika nesramnosti, kot zla posledica tega je postalo življenje povprečnih delavcev le samo potrebno orodje profitolovstva; postali smo pač kot potrebni, brezpravni človeški produkt, ki nas poljubno izrabljajo v njih profitarske interese. Za delavski razred je neobhodno potrebno, da se zbliža in združuje v vseh strokah, ter s skupnimi močmi odbija nastavljen oost modernega izkoriščevalnega sistema, da si skupno priborimo pošteno človeško eksistenco in nam ustavno pripadajočo emancipacijo.

Pred nami leži pereče vprašanje, ne le samo kako voditi uspešni boj sedaj, nego je tudi naš vse važno vprašanje, kako zagurati trdno podlago v razrednem boju v bodočnosti; kajti to ni vprašanje enega dneva, to ni boj samo ene generacije, nego treba se je zavedati, da bo razredni boj trajal tudi ko nas ne bo. Zavezt in dolžnost vseh vztrajnih in resničnih borilcev delavčevega razrednega boja je, da zanašamo našo razredno zavezt med našo mladino, da jih tako vaposobimo za naše nadaljnje bojevine delavčevega prava, da tako uspešno našlajujejo boj naprej, kadar bo naš zmanjkal. Zavezt naše narodne dolžnosti mora biti, da uigladimo pot našim potomcem v boju za delavsko pravo, da trudi našega dela rodi dober sad naš budoči generaciji, ker njih uspehi bodo tudi naše zadoščenje.

Kot smiselnost seznaniti našo tukaj rojeno ali rastočo mladino, z našimi idejali in o pomenu našega narodnega dela, je na svoji zadnji redni seji Federacija društev SNPJ v Milwaukee in W. Allisu sklenila, prirediti dne 18. aprila t. l. v South Side Turn dvorani zanimivo predavanje spojeno s kazanjem slik naših slovenskih pokrajin. Predavanje je prirejeno izrecno za tukajšnjo slovensko mladino (seveda vabljeno in dobrodošlo so vsi). Naš namen je, da jih seznanimo z našimi rodinimi pokrajinami in jih zainteresiramo za naše narodno delovanje obče.

Predaval bo naš poznani rojak sobrat John Olip, ki se je zadnje čase parkrat podal v rodne kraje. Je torej dober poznavalec slovenskih pokrajin, kot tak zmogel nam v poljudnih besedah označiti vse znamenitosti rodni kraj in nam bo iste dodatno razkazal s slikami, ki si jih je bil nabavil na svojih tamkajšnjih posetih.

Predavanje bo nedvomno jako zanimivo, zakar je jako priporočljivo, da se ga udeležijo v polnem številu vse tukajšnje in okoliško slovensko občinstvo, o sobito pa mladina naj ne zamudi te redke prilike, ki se ji nudi dne 18. aprila. Začetek ob 7:30 zvečer. Vstopnina je za vse prosta.

Za mnogobrojno udeležbo vas vabi Publikistijski odesk za št. 192 SNPJ.

Christina Omahne.

Priatelju v spomin!

Meadowlands, Pa. — Ko sem prvič čul ime France Peternel, mi je bilo tako jasno, da čeprav sva si sorodna po imenih, si ne moreva biti sorodna po krvi, da pa bi postala sorodna po prepričanju in sočutovanju, si takrat niti malo nisem predstavljal. Ker pa si ljubil resnico in sovražil laž, spoštoval odkritosrčnost in zaničeval hinavščino, bil dobrotljiv in zaničeval ačodoščino, ko sem Te videl vedno med prvimi v meadowlandski naselbini pri delu za napredek, kulturno izobrazbo, ko sem kot zaplanikar društva št. 259 SNPJ prelistoval zapisnike sej od ustanovitve društva, ter videl Tvoje ime največkrat zabeleženo, za imenom pa samo dobre in izvršljive ideje, sem Te zljubil kakor lastnega brata.

Rojen si bil 3. dec. 1886 v vasi Občine, fara Novake, Primorsko od priprostih staršev, kakor večina izmed nas, ter si moral že v zgodnji mladosti služiti sam svoj kruh med tujimi ljudmi. Pred 1. 1910 si bil na Zgorjem-Stajerskem, od koder si prišel v Westmoreland Co., Pa., U. S. of A., ter se po kratkem bivanju preselil v Wash-

ington Co. Bil si med prvimi, ki so si postavili v meadowlandski naselbini svoj lastni dom, med prvimi, ki so se potrudili za državljanske pravice ter s tem mnogim drugim kar tudi meni pomagal do njih. Čeprav si dobro obvladal tudi nemški in italijanski jezik, si bil med prvimi in zadnjimi v tečaju za angleški jezik, katerega je pred leti organiziralo Jugosl. Uduženje.

Večkrat sva obiskovala po več naselbin na dan ter prodajala vstopnice za prireditve društev in klubov; žrtvoval si več kakor cente iz lastnega žepa za —? Kot predsednik društva št. 259 SNPJ, dramskega kluba "Triglav" in Jugosl. mlad. godbe, si bil v stanu rešiti vsako košljivo stvar v splošno zadovoljnost in organizacije so napredovale. Danes — nekaj jih ni, druge pa idejo rakovo pot.

Medvojna in povojna furija v političnem življenju Te je iztrgala iz vrst aktivnih članov pri klubu št. 182 JSZ, toda registratorju se vendar nisi aramoval pripoznati, da čutiš, da boš glasoval za edino pravo delavsko stranko. Bil si soustanovitelj več krajevnih organizacij, U. M. W. of A., v vseh bojih vztrajal do konca; v takšen trud so imeli trpiti, kakor si bil Ti, da bi prepričali organizatorje omenjene organizacije, da nisi vreden podpore, katero je organizacija delila v zadnjem premogarskem štrajku.

Umrli si 8. marca t. l. Že prej šibkega zdravja, Te je bolezen vrgla na posteljo meseca maja 1927; obiskal si več zdravnikov, iskal zdravja v bolnišnici v Pittsburghu, Pa., kakor tudi v Washingtonu, Pa., toda nisi ga našel. Ko pa si bil prepričan, da so nevoščljivost, škodoželjnost in lažnjivost brezmejne, si se dne 13. feb. t. l. pri društvih javil zdravim, čez 3 tedne pa izdihnil in s tem temeljito dokazal vsem, da nisi simulant.

Dragi Franc, počivaj v miru! Pogrešala Te bo v prvi vrsti Tvoja družina, pogrešali Te bodo Tvoji znanci in prijatelji; pogrešalo Te bo občinstvo, katero je posečalo predstave dram. kluba Triglav, pogrešal Te bodo tudi mnogi, katerim si bil trn v peti.

Žalujoca soproga Ivana, Tebi moje sožalje in Ti klilem: vzgajaj otroke kakor je želel pokojnik.

Vinko Peternel.

PLETENINARSKI DELAVCI POMAGALI K ZMAGI V KENOSHI.

Bivši državni pravdnik in nasprotnik pleteninarskih stavkarjev poražen na voliču.

Kenosha, Wis. — Delavci v tem mestu so pokazali svojo politično moč, ko je zmagal Calvin Stewart kot kandidat za kenosškega municipalnega sodnika in porazil v volilni bitki Lewis W. Powella, bivšega distriktnega pravdnika, ki je bil nasproten delavcem, ki jih je izprla Allen-A. kompanija.

Na delavski glasovnici je bilo izvoljenih šest okrajnih supervizorjev in med njimi Maceo Kuency, ki je član stavkovnega odbora pleteninarskih delavcev. Delavski kandidata, ki sta kandidirala v mestni svet, sta bila poražena.

Volilna bitka v Kenoshi se je sukala okoli pravice izprtih pleteninarskih delavcev pri Allen-A. kompaniji do stavke in pikeriranja. Mestni svet, kontroliran od Allen-A kompanije in Naah Motors kompanije, ki je na glaslo kot odprta delavnica, se je večkrat vporabil proti pleteninarskim delavcem v teku štirinajst mesecev trajajoče stavke. Dvajset mladih moških in deklet je moralo iti v zapor, ker so grešili zopet stavkolomno s sodnijsko prepoved. Javno mnenje, ki ne soglašja z zadržanjem javnih uradnikov, je prišlo na pomoč izprtim delavcem.

Ta zmaga povzroča v mestu razne komentarje, a obenem pa uči delavce, ako bi bili složni, da hitro iztrgajo politično moč iz rok lastujočega razreda in njegovih podpornikov. Ta politična moč služi lastujočemu razredu in njegovim podpornikom za gospodarsko potlačanje delavcev.

Ivan Melch:

OPAZOVANJA

Pravica do kritike. — Ameriška ustava in S. N. P. J.

G. Trunk je posegel v razpravljanje članov SNPJ glede novih pravil. Zapisal pa je, da se noče vtikati v notranja prerekanja v naši jednoti, ker to je zadeva članov samih! — To sem citiral nekaj tednov nazaj — in zdaj je brat Trunk hud, češ, kdo mu more zabraniti, da bi ne pisal o vprašanjih javnega značaja.

Hudovanje bi bilo prihranjeno, če bi ne bil Trunk zapisal, da se noče vtikati, ko se je že vtikal! To je point. Saj mu nihče ne brani vtikati se. "Vtikanje" — ako že mora biti ta beseda — kritika je svobodna. Saj se tudi jaz "vtikam" v vse, kar me zanima, ali zaradi tega se ne opravičujem. Čemu? Kdo mi more zabraniti? Kadar opazim kaj zanimivega pri katoliški jednoti, katere član še nisem bil, niti najbrž ne bom, se tudi tja "vtaknem" kakor se sem že. Trunk naj se torej le "vtakne" kamor hoče — glavno je, če kaj iztakne — pri tem pa ni treba delati opazk, da se noče vtikati, ker baš to je smešno, in to je, kar je izzvalo moji citat, ne dejstvo, da se je vtaknil.

Pravila S. N. P. J., kakor vsake druge organizacije, ki je inkorporirana, so javna zadeva. Nihče ne taji tega. Saj so predložena državnim oblastem. Javna zadeva so tudi za nečlane, ki se hočejo zanimati in brigati. Podvržena so javni kritiki, ko že imamo nekako demokracijo v Ameriki. G. Trunk pravi, da se zanima za pravila S. N. P. J. toliko, kolikor se tičejo vere, kajti vera je "vprašanje javne-

ga značaja". To je dobro — g. Trunk ne sme pozabiti na postulat, kadar bo spet zoficiral, da mi agnostiki se bi smeli pečati z vero, katere prnimamo in drugič jo amatra za privatno zadevo. Su Mike! Kje pa je svoboda kritike o vseh, prav vseh vprašanjih javnega značaja? Vse, kar v javnost in hoče živeti ja življenje, mora biti pred kritike!

G. Trunk se krega z resnico, ko piše, da se pri "Prosveti" penčimo, ker smo poročali se on in njegov list brigata zadeve naše jednote. Mi smo konstatirali, da se brigata kako se brigata, to je vse; smo pa rekli, da se ne sm brigati. Le brigajta se kolik hočeta!

Veliko članov S. N. P. J. se brigajo za g. Trunka, niti za v katerem piše, oni pa, ki se bavajo z njegovo mentalno kretatiko, so toliko pame da vedo, da Trunk prav otr zavija, kadar trdi, da se "Prosveti" bojimo kritike, stoji pri nas vse na slabih kah in da ne prenesemo k k. Hahaha, ta je lepa! Trunk nas kritizira že tri in komu so se noge podrele? tri leta ropoče in poka iz v kalibrov — in kdo se je z k ni prenesel njegove kriti Koga in kaj je ubil?

G. Trunk je v treh letih kazal, da navaden delavec, k trgal hlače po srednjih in vi solah v starem kraju, lahko nese njegovo kritiko — in mu ostane zadosti za druge k kače. Slabo spridevalo si je pisal fajmošter Trunk.

(Konec jutri.)

W. Raleigh:

Nova praktična veda

Ali izgublja človeštvo čut in voh? Pomen nove vede za industrijo in poljedelstvo.

Dr. Mac Indoo, član entomološkega instituta (zavoda za proučevanje ličink) v New Yorku, domneva, da ostrina voha pri civiliziranem človeku čedalje bolj peša, ker ljudje nosu več ne uporabljajo v tolikani meri, kakor primitivna plemena.

Še bolj kakor pri primitivnih ljudstvih pa je voh razvit pri živalih. Do nedavnega smo smatrali, da ima med vsemi živalmi pes najostrejši nos, vendar pravi ameriški učenjak, da bi pri tekmi za najostrejši voh prve nagrade ne odnesel pes, marveč žuželke. Pes sicer lahko izsleda marsikaj: recimo predmet, ki smo ga zakopali v zemljo, če natančno obvoha tla na tistem kraju. Tudi svojega gospodarja z lahkotno najde, če smo mu enkrat pokazali, ali pa, ko je po naključju sam našel njegovo sled. Toda na večje daljave pes ne more ničesar izslediti in še tako dobro znanega človeka ne bi mogel najti, ako ta ne bi puščal za seboj kakke eterične snovi, karakterističnega duha. Pri žuželkah pa se vidi, kakor da zanje oddaljenost sploh ne prihaja v poštev in tudi nobene sledi te živalice ne potrebujejo. To velja zlasti za mravlje, mole, čebele in še mnoge druge žuželke. O ostrini človeškega voha je dr. Mac Indoo izjavil:

"Etiopci v Afriki in nekatera indijanska plemena Severne Amerike so širom sveta znana po svojem čudovitem daru, da lahko s pomočjo voha izsledijo svoje sovražnike. Po poročilih nekaterih raziskovalcev morejo domačini na Antilih s pomočjo voha razlikovati odtepek stopinj, ki izvira od kakega Francoza od stopinje domačina. O Kanibalih, ki žive na Queenslandu in se hranijo od nekaterih vrst kač, pripovedujejo, da izsledijo svojo slaščico samo s pomočjo voha. Neki belokožec, ki se je udeležil lova domačinov na kače, je zaman poskušal dognati tisti vonj, kateremu so domačini sledili desetine kilometrov daleč po pustinji, dokler niso odkrili kakega gnezda. Tudi nekatera južnoameriška plemena, ki žive v Peruju, imajo čudovit dar, da lahko nezmotljivo, kakor psi sledijo človeški ali živali-

ski sledi. Poskusi so dalje kazali, da zamorci in Indijci lahko od daleč, v popolni zanznavajo svoje sovražnike to samo po njih karakteristnem vonju."

Ameriški učenjak pravi, lahko tudi civiliziran človek nos tako izvežba, da po ostri voha ne bo prav nič ostrejši za primitivnimi plemeni, z tudi med kulturnimi narodni moči najti mnogo ljudi, ki žejo v tem pogledu nepreplive sposobnosti.

Dr. Mac Indoo se je tel svojih študij ukvarjal zlasti s čebelami in pravi, da je voh čebelah eden izmed glavnih nitelev, na katerega se opazuje visoko razvito družabno življenje čebelnega zavoda. Op je, da se pojavi poseben karakterističen duh, kadar se čebe roji družijo v novo kolonijo da nastane spet drugačen voh, kadar čebele najdejo svojo tico. Ti karakteristični vohi bodo nemara še dobro služili čebelarstvu. Kadar se pri belah opaža karakteristični vonj — vonj po matici — kadar ta manjka, tedaj je n soditi, da ima roj že matico pa, da je še nima in v tem meru tudi pomaga pri iskan izgubljene matice. Podro študije, pri katerih se je mnogokrat posluževali zelo čutiljivih mikroskopov, so Maca Indooja prepričale, da pri čebelah organ voha v k njih.

Lajiku se bo ukvarjanje s kimi študijami, ki se na pogled vidijo neosmetne, mara zdelo neosmiselnost. T za znanstvenika in za znanstven izsledke izrabljajočega ljedela so te vrste odkritja ilkega pomena, zakaj česte z njih pomočjo lahko prepijo strahovite kužne bolezni bi drugače upropastile m dragocene kulture. Zaradi ga so dognanja v tej panogi nosti zlasti za narodno go darstvo velike vrednosti.

Nekateri karakteristični nji pričajo o nekih čisto do njih boleznih in zdravnik, i temeljito izvežbal svoj voh poleg oči in ušes v bodoče b uporabljal tudi svoj nos pri stavljanju diagnoze. Kemi služi voh pri različenih anal bakteriologi s pomočjo

(Dajte na 2. strani.)

